

Колосова А.Р.

студентка;

Науковий керівник: Марченко В.О.

кандидат історичних наук, доцент,

Придніпровська державна академія будівництва

та архітектури

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Актуальність теми. Проблема реалізації творчого процесу і творчих здібностей хвилювала в різні часи не тільки відомих педагогів, але й дослідників, мислителів, філософів, науковців. Серед різноманітних проблем, які досі цікавлять науковців є питання про компоненти творчого потенціалу людини. Багато психологів наголошують на залежності здібностей до творчості від віку людини. У вітчизняній психології цьому питанню присвячені оригінальні дослідження Л. С. Виготського, Б. М. Теплова, А. Н. Леонтєва, В. В. Давидова, Д. Б. Ельконіна, Г. С. Костюка й ін. Наприклад, Л. С. Виготський дійшов висновку, що на всіх етапах розвитку людини її процес пізнання вдосконалюється. Саме тому важливо розуміти як саме різноманітні здібності проявляються на різних вікових періодах.

Мета. Визначити та проаналізувати вплив віку людини на творчий процес, на ефективність формування творчих здібностей.

За визначенням Г.С. Батіщева, творчість – це «здатність створювати будь-яку принципово нову можливість» [1, с. 45].

Творчість – процес людської діяльності, що створює якісно нові матеріальні і духовні цінності, те, що ніколи раніше не існувало, процес створення цінного не тільки для даної людини, а й для інших [2, с. 5].

Творчість виникає не відразу, а поступово розгортається, розвивається з більш елементарних і простих форм і на кожному віковому етапі має своє власне висловлювання. Для народження нового необхідне поєднання емоційності і тверезості розуму. Звідси зрозуміло, що творчі можливості у людей не однакові в різні вікові періоди:

1. Від 2–3 до 8–11 років: рання творчість.
2. Від 12–14 до 18–22 років: підліткова та юнацька творчість.
3. Після 22 років: доросла творчість [3, с. 156-157].

Перші творчі прояви особистості з'являються на етапі дошкільного дитинства. Розвиток творчості дітей дошкільного віку полягає в знайомстві малюка з цим неймовірним, нескінченним світом, який постійно змінюється.

Існування творчих здібностей у дітей дошкільного віку та можливість їхнього розвитку на даному віковому етапі може бути сумнівним ствердженням. Але з іншого боку можна помітити, що кожний малюк є обдарованим і талановитим від природи: всі діти обдаровані в тій чи іншій галузі, а от бездарність дитини є наслідком бездарного виховного впливу з боку дорослих.

Необхідно також усвідомлювати, що дитина буде розвиватися тільки в тій сфері, яка відповідає її інтересам. Тому дорослі повинні дати дитині можливість спробувати себе в кожному з творчих процесів. Причому, особливо важлива увага повинна приділятися не кінцевому результату, а самому творчому процесу. Розвиток творчості дітей дошкільного віку нерозривно пов'язаний з грою та іноді навіть важко розгледіти грань між грою і творчістю.

Рівень творчості дітей молодшого шкільного віку, як правило, залежить від тих навичок, яких дитина набула в дошкільному віці. Якщо раніше провідною діяльністю була гра, то тепер стало навчання. Для більшості дітей творчість і творче мислення змінюються шаблонним вивченням навчальних предметів. Однак, указані обмеження не позбавляють дитину творчості, вони лише дещо її стримують. Творчість дітлахів у шкільному віці може набувати таких своїх проявів, що не завжди стають зрозумілими для вчителя: учні, які мають високий творчий потенціал, протистоять суворій дисципліні, конформізму, вони схильні до незалежності, мають підвищене почуття гумору і гостріше реагують на несправедливість [4, с. 205].

Продукти творчої діяльності молодших школярів не мають суспільної значимості, вони відзначаються лише певними елементами новизни і носять скоріше за все суб'єктивний характер [5, с. 150]. Проте, найменша новизна, яку школяр вносить у свою діяльність, має досить відносний характер, і є передумовою динамічності тих знань, якими володіє дитина. З розширенням цих знань з'являється можливість більш високого рівня прояву новизни, оригінальності.

Пілітковому вікові та юності притаманне бажання до саморозкриття своїх потенційних можливостей, а соціальне середовище не завжди надає умови і сприяє цьому та призводить до

обмеження і затискання цих нестандартних, неординарних здібностей, тим самим підвищуючи внутрішньо-особистісний конфлікт. Звільнення особистості від внутрішнього конфлікту сприяє саморозкриттю творчих можливостей особистості, неординарності мислення, оригінальності у виконанні навіть стандартних завдань.

В юнацькому віці виявляється з одного боку активність аналітичної думки, здатність до міркувань і узагальнень, і з іншого – емоційна вразливість, естетичні переживання.

Відносно мотиваційних джерел творчості, слід зазначити, що більшість орієнтована на зовнішню мотивацію: натхненням являються подорожі та здобуті яскраві враження, спілкування з природою. Бажання займатись творчістю породжує гармонію в душі, «внутрішню тишу», але творчим імпульсом також служить стрес, життєві розчарування.

Лише частина молоді продовжує визнавати творчим своє теперішнє життя, в той час як більшість скаржиться на брак часу, відносять свої творчі успіхи до пори дитинства та шкільних років.

У період зрілості за різних форм творчої активності інтелектуальна діяльність досягає найвищого рівня розвитку. Найоптимальнішим для наукової творчості є період, який охоплює 35-45 років життя. Середній рівень творчої активності для багатьох спеціальностей припадає на 35-39 років, а творчі здібності у математиці, фізиці, хімії сягають свого піку в 30-34 роки. Видатні відкриття в багатьох сферах науки здійснюють особи віком біля 40 років. Пізніше ймовірність таких відкриттів починає знижуватися. Найсприятливішими для наукової творчості є період, що охоплює 30-34, а також 47-57 років, найпродуктивнішим щодо наукового внеску, загальної корисності – 47 років [6].

На етапі зрілості, після переоцінки цінностей починається новий розквіт творчої діяльності, причому не за рахунок кількісних її показників, а за рахунок поглиблення її якості. Це період, коли є здатність озирнутися навколо, цікавитися іншими людьми, бажання вплинути на майбутнє, стати творчою особистістю, професіоналом. Одночасно це пора сумнівів щодо продовження обраного шляху, страх зниження працездатності, що збільшує потребу в нових цінностях. Але це той період, коли можна реалізувати себе в творчому напрямку. Накопичений життєвий досвід і вільний час, що з'явився тільки сприяють можливості творчої реалізації.

Громадські організації, волонтерські рухи, політичні партії, наставництво – всі ці сфери дозволяють літній людині активно брати участь у житті і проявляти творчу активність, передаючи свій досвід і знання молоді. Багато людей, виходячи на пенсію, отримують нове життя: подорожують, віддаються захопленням і хобі, вперше починають малювати, співати, писати вірші. Пенсіонери, які ведуть активне соціальне життя і займаються творчістю, довше залишаються молодими і здоровими. Рівень їхнього життя якісно підвищується.

Творчість – це створення принципово чогось нового. На кожному віковому етапі вона має своє власне висловлювання. Творчість передбачає наявність здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю, унікальністю. Творчі можливості у людей у різні вікові періоди не однакові. Визначити, відшукати і їх розвинути на потрібному життєвому етапі є головним завданням. Хоч творчість і не обіцяє нам безсмертя, але завдяки їй на активне довголіття ми цілком можемо розраховувати.

Список використаних джерел:

1. Батищев Г. С. Познание и творчество / Г. С. Батищев. – М.: Педагогика, 1991. – 120 с.
2. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології / В. В. Рибалка. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 204 с.
3. Психологія творчості: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 160 с.
4. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Зб. наук. пр. – К., 2008. – Вип. 12. – 488 с.
5. Художественное творчество и ребенок / Под. ред. Н. А. Ветлугиной. – М.: Педагогика, 1972. – 197 с.
6. Савчин М. В. Вікова психологія: Навч. Посібник / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – Київ: «Академвидав», 2005. – 360 с.